

атырған, баўырсақ писириўге таярлық көрип атырған ҳаяллар менен қоса баласын емизип отырған ҳаял хэм пүткил аўыл, кәуимниң тойға таярланыў процесин сәўлелендирип берген. Картинаны көрген инсан қарақалпақлардың миллийлиги менен жақыннан таныс болмаса да, дәрхал картинадағы көринислерден түркий халықлардың бири екенлигин аңлайды хэм тереңирек нәзер аўдарса, қара үйлерге көзи түскеннен инсанның қыялы қарақалпақларды елеслетеди деп ойлаймыз. Сонлықтан да, художник киши детальларды да мазмунды аңлатыўда шебер пайдалана алған.

Ол дөретиўшилигиниң соңғы жылларында түрли ағым бағдарларда дөретиўшилиқ етип, жаңа аппликация техникасын бирлестириўге хәрекет етеди. Бул процессте түрли реңли сабақлардан пайдаланады. Бундай картиналарға «Сахра қосығы», «Жас шаңарақ», «Алма терими» сыяқлы картиналарды атап өтиўге болады.

Көркем өнер тараўларының қайсы бирин алып қарасақ та, инсанға руўхый заўық бағышлайды. Әсиресе, сүўретлеў өнери әлемниң гөззаллығын бояўлар хэм қылқәлем арқалы сәўлелендире алыўы нәтийжесинде ажыралып турады. Дөретиўшилер сөзсиз, реңлерден пайдаланыў арқалы аңлатпақшы болған ой-қыялларын сүўретлеп береді.

Бизиң қарақалпақ елинде де сүўретшилиқ өнерин пүткил денеси менен сезиниўши, барлық ой-қыялларында елимизди, халқымызды, ана тәбиятымызды сәўлелендириўге хәрекет еткен хэм буннан ләззетленсе де хеш қашан шаршамаған талант ийесиниң бар екенлиги хэм оның қарақалпақ мәдениатын, турмыс тәризин, этникалық өзгешеликлерин өз дөретпелеринде кеңнен сәўлелендирип туўысқан хэм шет ел халықларына таныта алғанлығы менен мақтаныш етсек арзыйды.

Әдебиятлар

1. Арзыев Р. Различные культуры – единый мир. Новости культуры, 2013.
2. Бердимуратов Қ. Картиналар сөйлейди (очерк) Әмиўдәрья журналы, 1986, №1.
3. Утегенова У. Халық художниги. Сәният, 2015, №3-4.
4. Турдымуратова Г. Многоцветье палитры. Советская карақалпақия, 1992.
5. Турдымуратова Г. Кистью художника. Советская карақалпақия, 1984. №233.
6. Хожамуратова П. Әмир гүзи – алтын пасыл. Еркин Қарақалпақстан, 2015, №52.

РЕЗЮМЕ. Бу мақолада қарақалпақ художникларидан бири Б.Серекеев ва унинг ижоди таҳлил қилинган. Иждокорнинг бошқа касбдошларидан фарқи ва йутуқлари ўрганилди ва унинг «Дастлабки қадам», «Йош чавандоз», «Тўйға таййоргарлик» номли асарлари анализга тортилди.

РЕЗЮМЕ. Б.Серекеев -один из карақалпақских художников в этой статье и анализируется его работа. Изучены отличия и достижения художника от других коллег и проанализированы его произведения «Первый шаг», «Юный наездник», «Подготовка к свадьбе».

SUMMARY. B.Serekeev is one of the Karakalpak artists in this article and his work is analyzed. Differences and achievements of the artist from other colleagues were studied and his works "First Step", "Young Rider", "Wedding Preparation" were analyzed.

MÁDENIYAT TARAWÍNDÁ INNOVACIYALÍQ RAWAJLANÍW

G.A.Saparbaeva – *docent,*

J.G.Reymov – *magistr*

Ózbekstan mámleketlik kórkem óner hám mádeniyat instituti Nókis filiali

Tayanch so‘zlar: madaniyat, ma’naviyat, bo‘sh vaqt, xalq ijodiyoti, tanlov, madaniyat markazi, havoskorlik.

Ключевые слова: культура, духовность, свободное время, народное искусство, конкурс, культурный центр, самодеятельность.

Key words: culture, spirituality, free time, folk art, competition, cultural center, amateur performances.

Mámleketimizde mádeniyat hám kórkem óner tarawın jáne de rawajlandırıw, bul

tarawdağı strategiyalıq máselelerdi sheshiw, ásirese basqarıw sistemasin durıs jolğa qoyıw

hám mashqalardı sheshiw arqalı joqarı nátiyjelilikke jetilisiwdiń wazıypaları basqıshpa basqısh ámelge asırılmaqta. Jurtımızda joqarı dárejedege rawajlanıwdı gózlegen Jańa Ózbekstan xalqınıń atap aytqanda, keleshegimiz bolǵan jaslarımızdıń ruwxıylıǵın, dúnyaǵa kózqaraslarında pikirlewin keńeytiw, mádeniyatın joqarılatıw. Sonday-aq, kórkem ónerge bolǵan qızıǵıwshılıǵın arttırıw búgingi kúnniń áhmiyetli máseleleriniń biri sanaladı. Xalıqtıń kórkem mádeniyattı iyelewge umtılwı bul professional bolmaǵan iskerlik dep te atalıwı múmkin. Sebebi, kórkem háweskerlik - insaniyat tárepinen kórkem tájiriye tiykarında rawajlanıw basqıshı bolıp tabıladı hám professional bolmaǵan kórkem proceske ańlanadı. Kórkem háweskerlik hárqanday insanda qalıplesken boladı. Onı júzege shıǵarıw ushın jámiyet tárepinen basqarılatuǵın mádeniyat mákemeleri óz iskerligin alıp baradı. Bul mákeme Mádeniyat orayı dep ataladı. 2023-jil 22-dekabrde Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoevtiń basshılıǵında Ruwxıylıq hám aǵartıwshılıq keńesiniń keńeytilgen májilisinde shıǵıp sóylewinde, “Búgin mánáwiyat basqa tarawlardan on adım aldında júriwi, ruwxıylıq jańa kúshke, jańa háreketke aylanıwı kerek” degen edi. Insannıń jumıs islewi, qandayda bir iskerlik penen shuǵıllanıwı qanshelli zárúr bolsa, onıń fizikalıq hám ruwxıy sharshaǵanın shıǵarıw, mádeniy dem alıwında tábiyiy mütájlilik esaplanadı. Bárqulla úzliksiz isleytuǵın qanday da bir úskene yaki mexanizm bolmaǵanıday, dem almastan, toqtawsız jumıs isleytuǵın adamnıń bolıwı da múmkin emes. Miynet etiw, fizikalıq hám aqlıy zorıǵıw dárejesi menen dem alıw arasındaǵı múnásibettiń saqlanıwı insannıń salamat túrde jumıs islewinıń nátiyjeliliginiń asıradı. Demek hárbir shaxstıń jumıs waqtınan sońǵı waqtı fizikalıq hám ruwxıy tárepten rawajlanıwı, óz qızıǵıwshılıǵı boyınsha paydalı shınıǵıwlar menen shuǵıllanıwı ushın qanshelli muǵdarda bos waqt imkaniyatın jaratıp bergenligi jámiyettiń ulıwma insaniyılıǵınan, onda ádalatlı qaǵıydalardıń ústinliginen derek beredi. Bos waqt - dem alıw, sharshaǵandı shıǵarıw, ruwxıy hám fizikalıq qarar tabıwı ushın sarplanatuǵın waqt esaplanadı. Bunnan qanday paydalanıw hár kimniń óz ıqtıyarında boladı. Bos waqt bilim hám tájiriye asırıw, sociallıq-siyasiy iskerlik, sport hám háweskerlik dóretiwshilik penen shuǵıllanıw, mádeniy dem alıw, mádeniy dem alıw baǵlarında dem alıw sıyaqlı iskerlik penen shuǵıllanıw múmkin.

Mámleketimizde barlıq tarawlarda úlken reformalar, jańalanıwlar ámelge asırılıp, bul

ózgerisler mádeniyat hám kórkem óner, ruwxıy-aǵartıwshılıq salalarında bolmaqta. Házirgi kúnde Ózbekstan Respublikası Mádeniyat ministrligi diziminde jumıs alıp barıp atırǵan 837 mádeniyat orayı bar. Sonıń ishinde Qaraqalpaqstan Respublikası Mádeniyat ministrligine qarashlı 60 mádeniyat orayı xalıqqa mádeniy xızmet kórsetedi. Mádeniyat mákemesiniń tiykarǵı wazıypası – bul kórkem óner túrlerine qızıǵıwshılıqtı arttırıwdan ibarat. Kórkem óner túrlerine- qosıq hám oyın, drama, saz ásbapları, súwretshilik, duwtar, xalıq sazları, kórkem bezew, arxitektura, baqsıshılıq, qızıǵıwshılar birlespesi, naǵıs oyıwshılıq, pishiw, tigiw h.t.b kiredi. Kórkem ónerdiń túrleri boyınsha háweskerler óz talantların qızıǵıwshılıǵı boyınsha bilim alıw arqalı arttıradı. Háweskerlerdiń jası sheklenbewi múmkin. Mádeniyat orayı xalıqqa mádeniy xızmet kórsetiw sıpatın jaqsılaw, olardıń mádeniy mütájliliklerin qanaatlandırıw hám bos waqıtlarınıń mazmunlı ótiwin támiyinlew, dóretiwshilik jámáátlerdiń milliy qádiriyat, úrpadet hám dástúrlerin ózinde sáwlelendirgen úlgili baǵdarlamalardı qalıplestiriw:

➤ xalıq dóretiwshiligi hám kórkem háweskerlik kórkem ónerin saqlap qalıw hám rawajlandırıw, kórkem hám ámeliy dóretiwshilik jámáátleri, háweskerlik jámáátlerdi shólkemlestiriw hám olardıń iskerlik júritiwi ushın qolaylı shárayatlardı jaratıw hámde dóretiwshilik proceslerdi sistemalı túrde bayıtıp barıw;

➤ balalardı dógereklerge qamtıw, shet tillerin úyreniw hám “oratorlıq mádeniyati” kursların shólkemlestiriw, xalıq dóretiwshiliginiń barlıq janr hám jónelislerin, háweskerlik kórkem óneri hám materiallıq emes mádeniy miyrastı keńnen úgit-násiyatlaw hám de olardı tiykarǵı halında keleshek áwladqa jetkeriw;

➤ ádebiyat hám de kórkem óner ǵayratkerleri hám professional dóretiwshilik toparlar menen ruwxıy-aǵartıwshılıq, mádeniy-ǵalabalıq ilajlardı shólkemlestiriw, olardıń qatnasında xalıqtıń, tiykarınan, jaslar menen kórkem ushırasıwlar shólkemlestiriw;

➤ tańlawlar, xalıq dóretiwshilik hám tamasha kórkem óneriniń rayon (qala) festivalların ótkeriw, talantlı jaslardı anıqlaw, dóretiwshi jaslardı qollap-quwatlaw;

➤ ǵalabalıq bayram, tamasha hám xalıq seyillerin shólkemlestiriw, sociallıq-mádeniy tarawda yuridikalıq hám fizikalıq shaxslar menen dúzilgen shártnamalar boyınsha olarǵa pullı xızmetler kórsetiw;

➤ turli dógerekler, studiyalar, kurslar, qızıǵıwshılar klubları, kórkem háweskerlik já-

теоретические концепции об инновационных процессах работы в культурных центрах. в осмысленном проведении свободного времени населения.

SUMMARY. In the article, in the development of New Uzbekistan, spirituality is a new force of our life, a product of a new movement, the main issue of educating young people, who are our future, and theoretical concepts are given about innovative work processes in cultural centers for meaningful leisure time of the population.

QADRIYATLAR VA YOSHLAR TARBIIYASI

I.M.Urazbaev - o'qituvchi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali

Tayanch so'zlar: qadriyat, madaniyat, ma'naviyat, jamiyat, yoshlar

Ключевые слова: ценности, культура, духовность, общество, молодежь

Key words: values, culture, spirituality, society, youth

Bugun yurtimizda tinchlik va barqarorlik hukm surayotganiga qaramay, bundan buyon ham mustaqillikni asrab-avaylash, himoya qilish va mustahkamlash ustivor maqsad bo'lib qolaveradi. Bu, bir tomondan, mustaqillik biz uchun, avvalo, o'z taqdirimizga o'zimiz egalik qilish huquqi, kelajagimizni o'z qo'limiz bilan barpo etish, yurtimiz boyliklaridan faqat xalqimiz va vatanimiz manfaati yo'lida foydalanish huquqini bergani O'zbekiston yoshlari ham ana shu oliy ne'matdan bahramand bo'layotgani bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchidan, mustaqillik yillarida ana shu muqaddas qadriyat va milliy an'analarga tayangan holda yashash huquqini ham berdi. Uni saqlab qolish uchun mustaqillikni asrab-avaylash kerak bo'ladi. [1]

Ma'lumki, mustaqillikgacha milliy o'zlikni anglashga bo'lgan tabiiy intilish johilona inkor etilar edi. Navro'z, ramazon, qurbon hayiti kabi muqaddas milliy bayramlar taqiqlangan edi. Amir Temur, Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Ahmad Farg'oniy, Baxouddin Naqshband, Hoja Ahmad Yassaviy, Najmiddin Kubro kabi ajdodlarimizning, Abdulla Qodiriy, Abdurauf Fitrat, Abdulhamid Cho'lpon, Mahmudxo'ja Behbudiy kabi milliy-ozodlik harakati fidoyilarining nomlarini xalqimiz xotirasidan o'chirib tashlashga harakat qilinar edi. Bugun mustaqillik tufayli ularning nomlari, milliy-ma'naviy qadriyatlarimiz tiklanib, o'zligimizni chuqurroq anglab bormoqdamiz. Bugun yoshlar o'z milliy tarixini o'rganmoqda. Ona tili, madaniyat, urf-odat va an'alarining qayta tiklanib borayotgani ularni o'zligini anglashga shart-sharoit yaratib berayotgani ham muhim yutiqdur. "Bugun yoshlar shunchaki milliy ma'naviy qadriyatlarini o'rganib qolayotgani yo'q. Ular dunyo xalqlari erishgan yutuqlardan

bahramand bo'lmoqda. Xorijiy davlatlarda o'qish, bilim olib, fan-texnika yutuqlari, ilg'or texnologiyalarni egallab jamiyatimiz ijtimoiy hayotiga joriy etish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar". Ma'lumki, tarbiya inson shaxsi ma'naviyatini, e'tiqodini, o'zini anglash, yonatrofga bo'lgan munosabatini shakllantirishga qaratilgan jarayondir. Shunday ekan, ushbu jarayon mutanosibligini ta'minlashda ta'lim- tarbiya ishini uyg'un tarzda olib borish lozim bo'ladi. Ta'lim orqali yoshlar haytida o'z o'rinlarini topishda ma'lum bir kasb-hunarni o'rganish bilan birga, o'zlarini bo'lajak hayotga tayyorlab boradilar. Xalqning ma'naviyati va madaniyati, uning haqiqiy tarixi va o'ziga xosligi, qayta tiklanayotganligi, jamiyatimizni yangilash va taraqqiy ettirish yo'lida muvaffaqiyatli ravishda olg'a siljيتishda hal qiluvchi, ta'bir joiz bo'lsa, boshlovchi ahamiyatga egadir.

Mustaqillik esa ana shu vazifani amalga oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Xalq yoki millat o'z taqdirini o'zi belgilash huquqiga ega bo'lsagina, o'zining mustaqil taraqqiyot yo'lini erkin belgilab olishi, yoshlarni o'z milliy qadriyatlari negizida tarbiyalash mumkin. Biroq jamiyat hayotining barcha jabhalarini erkinlashtirmasdan haqiqiy erkinlikka erishib bo'lmaydi. Erkinlik g'oyasi va xalqning ma'naviy merosi ming yillar mobaynida Sharq xalqlari uchun yuksalishning qudratli manbai bo'lib xizmat qilgan. Sharqda shaxs erkinligi va huquqlari, xatti-harakati, xulq-atvori, jamiyatdagi o'rni, ma'suliyatini idrok etish darajasiga baho berilganda muayyan guruh, etnos, xalq, millat, jamiyatning manfaatlari, huquqlariga alohida qadriyat va an'analardan kelib chiqqan holda yondashiladi. Mustaqil O'zbekistonning kuchli davlatdan kuchli jamiyat